

EMR

(bk. EMİR).

EMRAH, Ercişli

(bk. ERCİŞLİ EMRAH).

EMRAH, Erzurumlu

(bk. ERZURUMLU EMRAH).

EMRİ, Emrullah

(ö. 983/1575)

Divan şairi.

Edirneli olduğu bütün kaynaklarda ittifakla belirtilmektedir. Ailesi hakkında bilgi bulunmayan Emrî'nin tahsil hayatıyla ilgili sadece Sehî Bey tezkiresinde, "İlm-i zâhire sa'yederken feragat etti" ifadesi yer almaktadır. Önceleri bazı imaretlerin kitâbet vazifesiyle meşgul olurken Kınalızâde Ali Çelebi'nin Edirne kadısı olmasından sonra onun himayesiyle Yıldırım Bayezid Medresesi'nin tevliyeti hizmetinde bulunmuş, daha sonra buradan azledilmiştir. Kaynaklar ömrünü tevliyet hizmetleriyle geçirdiğini, Edirne ve İstanbul dışında herhangi bir yerde bulunmadığını ifade ederler.

Emrî'nin memurluk hayatında yükselmemesinde onun "kemâl-i istiğnâ"sının ve inzivayı sevmesinin rolü vardır. Gerçekten de Emrî hayatını istiğnâ ve kanaat içinde geçirmiş, bundan dolayı da herhangi bir devlet büyüğünün met-hi için şiir yazmamıştır. Âşık Çelebi, devlet ileri gelenlerinin himayesinde mahrum olmasını onun bir kusuru olarak kaydederken Gelibolulu Mustafa Âlî de aynı hususa işaret etmektedir. Bu durum, Emrî'nin bütün ömrünü sıkıntı ve yoksulluk içinde geçirmesine sebep olmuş, hayatının sonuna doğru da şuuru-

nu kaybetmiştir. 983 (1575) yılında Edirne'de vefat eden Emrî'nin ölüm tarihini Hasan Çelebi, Gelibolulu Mustafa Âlî ve daha sonra Bursalı Mehmed Tâhir 982 (1574) olarak vermişlerse de doğru değildir.

Emrî'nin edebî şahsiyetinden çağdaşları çok geniş şekilde bahsetmektedir. Şiiri hakkında hüküm verilirken tahayyül gücü ve kullandığı teşbihlere dikkat çekilir. Daha önce hiçbir şairin kullanmadığı mazmunlar ve ince fikirlerle şiirlerini ördüğü belirtilen Emrî'nin sanatı devrinde takdir edilmiştir. Muamma ile fazla meşgul olması gazellerini de muamma gibi yazmasına ve birtakım kelime oyunlarına rağbet etmesine yol açmış, bu durum yer yer şiirinin anlaşılmasına sebebiyet vermiştir. Nitekim bu husus onun tenkit edilen belli başlı yönü olmuştur. Ta'likizâde, padişahın Emrî'nin şiirlerini kapalı bulduğunu ve beğenmediğini nakleder. Bununla birlikte onun şiirlerinde bir sanatkar titizliğiyle güçlü bir hayal dünyası ve yer yer bir lirizm bulunmaktadır. Emrî'nin dinî, tasavvufî, tarihî ve efsanevî unsurlara fazla yer vermemesi şiirinin arka planının zayıf kalmasına yol açmışsa da muhayyilesi ve tasvir gücü bu eksikliği hissettirmemektedir.

Özellikle muamma alanında divan edebiyatının önde gelen bir ismi olan Emrî muammaya genç yaşta ilgi duymuş, önce Kınalızâde Ali Çelebi ile Mîr Hüseyin Nîşâbü'rî'nin muamma risâleleri üzerinde çalışmıştır. Ardından da devrinde fazla revaç bulmamış olan bu sanatı ilerleterek muammanın önem kazanmasını ve kendisinden sonra da devam ettirmesini sağlamıştır. Tezkirelerde Emrî'nin birçok İranlı'yı muammada geçmiş olduğu belirtilir. Sonraki dönemlerde muamma konusunda yazılan risâlelerde verilen örnekler genellikle Emrî'den seçilmiştir. Ancak Âlî, Emrî'nin ikbale ulaşmamasını açıklarken buna, "bî-meâl ve bî-netîce" olarak nitelendirdiği muamma ile fazlaca uğraşmasının sebep olduğunu söyler.

Emrî'nin kaynaklarda üzerinde durulan diğer bir yönü de tarih düşürmedeki ustalığıdır. Tezkireler, onun bu husustaki maharetinin benzersiz olduğunu ve bu alanda yenilik getirdiğini kaydederler. Nitekim tarih düşürmede tarh usulü Emrî ile başlamıştır.

Emrî'nin bugüne ulaşan eserleri divanı ile muammalarıdır. Divanı ölümünden sonra tertip edilmiştir. Türkiye'de

ve Türkiye dışında birçok nüshası bulunan divanının tenkitli neşrini hazırlayan Yekta Saraç (bk. bibl.) iki kaside, 581 gazel, iki tahmis, birer müstezad, murabba, muhammes, müsemmen ve 530'dan fazla mukattaini tesbit etmiştir. Bazı divan nüshalarında kısmen mevcut olan muammaları müstakil bir şekilde de toplanmış olup sayıları 650'den fazladır. Şairin muammaları Yekta Saraç tarafından derlenerek baskıya hazırlanmıştır. Tarih düşürmedeki ustalığından bahsedilmekle beraber tesbit edilebilen tarihlerinin sayısı azdır.

Bursalı Mehmed Tâhir, Emrî'nin manzum ve matbu bir *Pend-i Attâr Tercümesi*'nin olduğunu söylerse de S. Nüzhet Ergun bu eserin Emrî'ye ait olmadığını göstermiştir. Riyâzî'nin, Emrî'nin bir aşk mesnevisi yazdığı şeklindeki ifadesini diğer kaynaklarda ve kendi eserinde işaret yoluyla da olsa doğrulayan bir hususa rastlanmamaktadır.

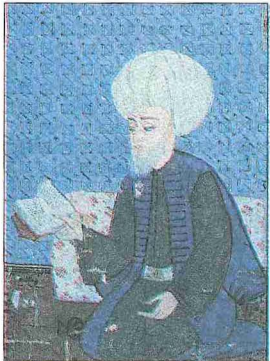
Devrinin kaynaklarında Emrî'ye gösterilen ilgi daha sonraki dönemlerde yazılan eserlerde devam etmez. Bunun sebebi, Emrî'nin zarif ve güzel birçok gazeli bulunmasına rağmen daha ziyade muamma ve tarih düşürmedeki ustalığı ile tanınmış olmasına bağlanabilir. Bir nevi edebî moda sayılabilecek olan bu hususların sonraki dönemlerde kısmen itibardan düşmesi Emrî'nin de önemini kaybetmesine yol açmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Sehî, *Tezkire* (Kut), s. 303; Âşık Çelebi, *Meşâirü's-şuarâ*, vr. 466; Latîfî, *Tezkire*, s. 94; Ahdî, *Gülşen-i Şuarâ*, İÜ Ktp., TY, nr. 2604, vr. 316; Beyânî, *Tezkire*, İÜ Ktp., TY, nr. 1560, vr. 1130; Âlî, *Künhü'l-ahbâr*, İÜ Ktp., TY, nr. 2377, vr. 178^b; Kınalızâde, *Tezkire*, I, 178; Atâî, *Zeyl-i Şekâik*, s. 438; Riyâzî, *Riyâzû's-şuarâ*, Nuruosmaniye Ktp., nr. 3724, vr. 27^a; Ahmed Bâdî Efendî, *Riyâz-ı Belde-i Edirne*, Beyazıt Devlet Ktp., nr. 10392, s. 436; Osmanlı Müellifleri, II, 77; Fâik Reşâd, *Tarih-i Edebiyyât-ı Osmâniyye*, İstanbul, ts., s. 282; Gibb, *HOP*, III, 133; Ergun, *Türk Şairleri*, III, 1278-1285; a.mlf., *Bâkî Hayatı ve Şiirleri*, İstanbul 1935, s. 478; Köprülü, *Edebiyat Araştırmaları I*, s. 378; a.mlf. — Şehabeddin Süleyman, *Yeni Osmanlı Târth-i Edebiyyâtı*, İstanbul 1332, s. 311; O. Nuri Peremeci, *Edirne Tarihi*, İstanbul 1940, s. 198; Sevim Üngün, *Entsül-müsâmirn (Abdurrahman Hibrî'nin) Tahlîl ve Tenkitli Neşri* (doktora tezi, 1972), İÜ Ktp., Tez, nr. 9418; Saadet Şehlu, *Şehnameci Ta'likizâde'ye Göre Osmanlı Padişahlarının Şairlikleri* (doktora tezi, 1988), İÜ Ed.Fak.; M. A. Yekta Saraç, *Emrî ve Divanı* (doktora tezi, 1991), İÜ Ed.Fak.; İsmail Yakıt, *Türk İslâm Kültüründe Tarih Düşürme ve Ebced Hesabı*, İstanbul 1992.

M. A. YEKTA SARAÇ

Emrullah Emrî'yi tasvir eden bir minyatür (Meşâirü's-şuarâ, Millet Ktp., Ali Emrî, nr. 772, vr. 70^a)